

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бусел В. Т. *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ: Перун.
2. Гончаренко С. У. *Професійна освіта: словник*. Київ: Вища школа. 2000
3. Семиченко В. А. Проблеми і пріоритети професійної підготовки. Педагогічний дискурс, Вип. 1., 2007. С. 119-127: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2007_1_28.
4. Лянной Ю. А. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект: монографія. Суми, Україна: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 566 с.
5. Специфіка постановочної роботи хореографа в колективі бального танцю з виконавцями різного професійного рівня та віку: навч.-метод. розробка з дисципліни «Мистецтво балетмейстера» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 024 «Хореографія», освітньо-професійної програми Бальна хореографія. Харків. держ. акад. культури; уклад. О.М. Широковська. Харків : ХДАК, 2021. 16 с.
6. Гончаренко Ю.В. Хореографія: основи класичного танцю. Навчально-методичний посібник для вищих навчальних закладів. 3.: Запорізький національний університет, 2012. 220 с.
7. Олейник А. І. Теоретико-методичні аспекти використання хореографії як напрямку здоров'язберігаючих технологій на уроках фізичної культури. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Чернігів: ЧНПУ, 2017. Вип. 144. С. 383 – 386.

REFERENCES

1. Busel, V. T. (2005). *Velykyi tлумachnyi slovnyk sучasnoi ukraїnskoi movy* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv: Perun [in Ukrainian]
2. Honcharenko, S. U. (2000). *Profesiina osvita: slovnyk* [Vocational education: dictionary]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian]
3. Semychenko, V. A. (2007). *Problemy i priorytety profesiinoi pidhotovky* [Problems and priorities of professional training]. *Pedahohichniy diskurs*, Vyp. 1. S. 119-127: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2007_1_28 [in Ukrainian]
4. Liannoi, Yu. A. (2006). *Profesiina pidhotovka maibutnikh mahistriv z fizychnoi reabilitatsii u vyshchyykh navchalnykh zakladakh: teoretyko-metodychnyi aspekt*

[Professional training of future masters in physical rehabilitation in higher educational institutions: theoretical and methodological aspect]: monohrafiia. Sumy, Ukraina: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian]

5. Spetsyfika postanovochnoi roboty khoreografa v kolektyvi balnoho tantsiu z vykonavtsiamy riznoho profesiinoho rivnia ta viku (2021). [The specifics of the choreographer's production work in a ballroom dance team with performers of various professional levels and ages]: navch.-metod. rozrobka z dystsypliny «Mystetstvo baletmeistera» dlia zdobuvachiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity haluzi znan 02 «Kultura i mystetstvo», spetsialnosti 024 «Khoreohrafiia», osvitno-profesiinoi prohramy Balna khoreohrafiia Kharkiv. derzh. akad. kultury; uklad. O.M. Shyrokovska. Kharkiv : KhDAK [in Ukrainian]
6. Honcharenko, Yu.V. (2012). *Khoreohrafiia: osnovy klasychnoho tantsiu* [Choreography: basics of classical dance]. *Navchalno-metodychnyi posibnyk dlia vyshchyykh navchalnykh zakladiv. Z.: Zaporizkyi natsionalnyi universytet* [in Ukrainian]
7. Oleinyk, A. I. (2017). *Teoretyko-metodychni aspekty vykorystannia khoreohrafiy yak napriamku zdorov'iazberihaiuchykh tekhnolohii na urokakh fizychnoi kultury* [Theoretical and methodological aspects of using choreography as a direction of health-preserving technologies in physical education classes]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Chernihiv : ChNPU*, Vyp. 144. S. 383 – 386 [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЖАН Енсі – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: професійно-хореографічна підготовка здобувачів вищої освіти на засадах здоров'язбереження.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZHAN Ensi – a third (educational-scientific) level of higher education with a specialty of 011 Educational and Pedagogical Sciences at Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: professional and choreographic training of students of higher education on the basis of health care.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2024 р.

УДК 371. 378

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-302-307

ШАФАРЧУК Тетяна Георгіївна –

старший викладач кафедри теорії музики та вокалу Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1540-2200>
 e-mail: algoal33@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК
 МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

В статті автор розглядає особливості формування вокальних умінь майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва в процесі самостійної роботи.

У вокальній практиці вміння виробляються завдяки вправам, тобто в процесі засвоєння певних способів виконання дій і на думку автора до вокальних умінь відносяться звукоутворення, співоче дихання, артикуляція, дикція, емоційна виразність, вокально-слуховий контроль тощо.

Самостійну роботу вокаліста автор розглядає як специфічну форму навчальної діяльності майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва, яка характеризується низкою психолого-педагогічних особливостей: по-перше, вона є продовженням доцільно організованої викладачем вокально-виконавської діяльності у навчальний час, яка виступає своєрідним алгоритмом або програмою подальшої роботи з підготовки вокально-виконавського репертуару; по-друге, самостійна робота з вокалу передбачає виконання студентами таких дій як усвідомлення цілей своєї діяльності, прийняття або постановка навчальної вокально-виконавської або вокально-методичної задачі, самоорганізація у розподілі навчальних дій у часі, коригування власної роботи на основі самоконтролю та самооцінки; по-третє, характер виконання самостійної роботи з вокалу та її результати обумовлюються особистісними особливостями майбутнього фахівця – саморегуляцією, яка передбачає високий рівень самосвідомості, адекватною самооцінкою, рефлексивним мисленням, самостійністю, організованістю, цілеспрямованістю особистості, сформованістю волевих якостей та предметною саморегуляцією.

На основі аналізу науково-методичної літератури автор робить висновок, що вокальні вміння формуються в процесі виконання вправ та завдань, які поділяються на три основні групи: 1) вправи початкового (репродуктивного) рівня, які спираються на просте відтворення основних вокальних понять навіть без особливого їх усвідомлення і аналізу. 2) вправи репродуктивно-творчого рівня – власне фонетичні вправи – практичний навчальний матеріал, спрямований на формування співацької культури, який потребує від співака певного рівня усвідомлення навчальних завдань, спрямування практичних зусиль і вміння аналізувати власні дії; 3) вправи, спрямовані на фіксацію внутрішніх відчуттів співака.

Ключові слова: вокальне мистецтво, вокально-виконавська діяльність, вокальні вміння, самостійна робота, майбутній фахівець в галузі музичного мистецтва.

SHAFARCHUK Tetyana Georgiïvna –
senior lecturer at the Department of Music Theory and
Vocal Theory of the K. D. Ushinsky South
Ukrainian National Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1540-2200>
e-mail: algoal33@gmail.com

FORMATION OF VOCAL PERFORMANCE SKILLS OF FUTURE BACHELOR OF MUSICAL ARTS

In the article, the author considers the peculiarities of the formation of vocal skills of future specialists in the field of musical art in the process of independent work.

In vocal practice, skills are developed thanks to exercises, that is, mastering certain ways of performing actions, and according to the author, vocal skills include sound production, singing breathing, articulation, diction, emotional expressiveness, vocal-auditory control, etc.

The author considers the independent work of a vocalist as a specific form of educational activity of a future specialist in the field of musical art, which is characterized by a number of psychological and pedagogical features: firstly, it is a continuation of the vocal performance activity appropriately organized by the teacher during school hours, which acts as a kind of algorithm or program for further works on preparation of vocal and performing repertoire; secondly, independent vocal work involves students performing such actions as realizing the goals of their activity, accepting or setting an educational vocal-performance or vocal-methodical task, self-organization in the distribution of educational activities in time, adjusting one's own work based on self-monitoring and self-evaluation; thirdly, the nature of performing independent vocal work and its results are determined by the personal characteristics of the future specialist - self-regulation, which implies a high level of self-awareness, adequate self-assessment, reflective thinking, independence, organization, purposefulness of the individual, the formation of volitional qualities and objective self-regulation.

Based on the analysis of scientific and methodological literature, the author concludes that vocal skills are formed in the process of performing exercises and tasks, which are divided into three main groups: 1) exercises of the initial (reproductive) level, which are based on simple reproduction of basic vocal concepts even without special awareness and analysis. 2) exercises of the reproductive and creative level – actually phonetic exercises – practical educational material aimed at the formation of singing culture, which requires the singer to have a certain level of awareness of educational tasks, directing practical efforts and the ability to analyze one's own actions; 3) exercises aimed at recording the inner feelings of the singer.

Key words: vocal art, vocal performance, vocal skills, independent work, future specialist in the field of musical art.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інноваційні процеси, які відбуваються на сучасному етапі в багатьох країнах світу, знаходять своє відображення й в галузі вітчизняної освіти. Завдання професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва до ефективної діяльності є одним з важливих питань, які вирішуються наразі в галузі мистецької освіти.

Вокальна підготовка є важливою складовою професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва і важливою складовою цієї підготовки є формування вокальних умінь майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення наукових праць з проблеми розвитку вокальних умінь доводить, що з даної проблематики накопичено значний досвід, про що свідчать розроблені програми і методики В. Багадурова, Т. Глушакова, О. Далецького, В. Ємельянова, А. Менабені, В. Морозова, Т. Овчиннікова, Н. Орлова, В. Сафонової, В. Соколова, Г. Стулової та інші.

Теоретико-методичні аспекти вивчення означеної проблеми відображено в працях, які розкривають професійну підготовку майбутніх учителів музики в системі вищої музично-педагогічної освіти: Е. Абдулліна, Л. Арчажнікової, Ю. Алієва, Л. Баренбойма, Л. Безбородової, Е. Бриліна, О. Дем'янчука, А. Ковальова, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Щолокової та ін.; методичні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики розглянуто в дослідженнях О. Апраксіної, В. Муцмахера, Н. Орлової, О. Ростовського, Г. Стулової, Л. Хлебнікової.

Психологічним і науково-методичним питанням постановки голосу присвячені праці В. Багадурова, К. Витвицького, Ф. Вітта, П. Голубєва, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, К. Злобіна, Д. Люша, В. Морозова, І. Назаренка, Р. Юссона, В. Юшманова та ін.

Мета статті – розглянути особливості формування вокально-виконавських навичок майбутніх бакалаврів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вміння особистості, у тому числі і вокальні, формуються шляхом оволодіння системою послідовних дій у єдності з набутими знаннями та навичками.

Уміння – це здатність швидко, точно та свідомо виконувати певні дії на основі засвоєних знань та придбаних навичок.

Уміння завжди пов'язані із застосуванням знань на практиці та у процесі навчально-виробничої діяльності. Вміння формуються шляхом вправ і створюють можливість виконання дій не тільки у звичних, але й у змінених умовах [5].

Уміння і навички формуються в процесі будь-якої діяльності, в даному випадку – вокальної. Н. Овчаренко, спираючись на дослідження Г. Струве, вважає, що вокальна діяльність є базою збагачення естетичного й життєвого досвіду людини, сприяє її «зануренню» у процес виконавської творчості на рівні сприйняття, усвідомлення та осмислення кращих зразків вокального мистецтва. Гармонічно поєднуючи аналітичні, креативні та практичні аспекти навчання, вокальна діяльність виступає ще й потужним розвиваючим музичним засобом [4, с. 95].

Ю. Мережко вважає, що вокальна діяльність, за своєю сутністю, це скоординований психофізіологічний процес, який спрямовано на виконання творів вокального мистецтва [3].

Вокальна діяльність включає в себе такі форми роботи, як показ вправ, окремих фраз та всього твору, ілюстрацію вокальних композицій для слухання, вивчення роботи голосового апарату і для вокальної діяльності важливу роль відіграє вокально-слуховий самоконтроль виконавця.

Л. Косяк у своєму дослідженні розглядає вокально-слуховий самоконтроль як єдність базових компонентів «відчуттів»: слухових, м'язових, вібраційних та емоційних, які обґрунтовують професійний спів. Основна дія самоконтролю, при цьому, виявляється в умовах об'єднання відчуттів, відповідним професійним вокальним навичкам, відсутність будь-якого з них призводить до неясного звуку [2, с. 411].

О. Шуляр зазначає, що вокальна діяльність пов'язана з виконанням вокальної музики та розвитком у виконавців здібностей до сприймання й формування на цій основі художньо-образного мислення і на думку дослідниці, вокальна діяльність постає як динамічна система, складовими якої є композиторська творчість, творчість інтерпретатора та слухачка «співтворчість» [6, с. 22].

У процесі вокальної діяльності студент є не тільки споживачем, але і творцем вокальної культури, який сам створює певні художні цінності. Дана обставина визначає різнопланові функції вокальної діяльності, серед яких особливо виділяються пізнавальна та естетична, що забезпечують виховання всебічно розвиненої особистості.

Отже, у вокальній практиці вміння виробляються завдяки вправам, тобто засвоєнню певних способів виконання дій. Щоб навчитися співати грамотно та професійно, необхідно опанувати цілий комплекс вокальних умінь, таких як зву-

коутворення, співоче дихання, артикуляція, дикція, емоційна виразність, вокально-слуховий контроль тощо. Розглянемо деякі особливості та умови, що сприяють формуванню вокальних умінь.

Необхідною умовою правильного звукоутворення є формування співочої установки. Під цим терміном розуміють готовність до виконання обов'язкових вимог. Співоча установка передбачає у своїй основі правильне положення корпусу, тобто рівномірна опора на обидві ноги, вільноопущені руки, розгорнуті груди, пряме, не напружене положення голови [1, с. 119].

Вміння звукоутворення передбачає виконання наступних основних правил: перед виникненням звук має бути оформлений в слухових уявленнях, а звук при атаці здійснюється інтонаційно точно.

Співоча установка безпосередньо пов'язана з умінням правильно дихати під час співу. Вокальна педагогіка розглядає як найбільш доцільне для співу грудочервне дихання, а також варіанти поєднання грудного та червонного дихань залежно від індивідуальних особливостей співака.

Отже, співоче дихання складається з трьох взаємопов'язаних компонентів – вдих, миттєва затримка дихання та видих. Вдих повинен проводитися безшумно.

Затримка дихання безпосередньо мобілізує голосовий апарат до початку співу. Видих має бути абсолютно спокійним, без натяку на примусове «виштовхування» повітря. Не слід переповнювати грудну клітку повітрям. Характер співацького дихання відбивається на характері звучання голосу співака і плавне, спокійне, легке дихання сприяє досягненню гарного та легкого звуку.

Із співочим диханням пов'язане поняття співочої опори, яка забезпечує найкращі якості співочого звуку, а також є необхідною умовою чистоти інтонації. Звук, що утворюється в гортані, у момент своєї появи дуже слабкий і його посилення, а також темброве забарвлення відбуваються під час попадання звуку у резонатори.

Верхній резонатор (головний) – це порожнини глотки, рота та носа. Нижній резонатор (грудний) – це порожнини бронхів й трахеї.

Отже, правильне формування звуку, у якому беруть участь численні групи м'язів є одним з найнеобхідніших вокальних умінь.

Ідеальний звук у його точній формі перед своїм виникненням має бути оформлений у мисленневих слухових уявленнях співака. Подумки представляючи перед атакою звуку його висоту, а також форму голосної, співак повинен виконувати ноту легко й спокійно.

Атака (початок) звуку впливає на характер змикання зв'язок, координацію роботи зв'язок і дихання, якість співочого дихання, тембр звуку, формування голосних. Звук при атаці відбувається у такий самий спосіб, як відбувається перехід від звуку до звуку – точно, відразу, без «під'їздів».

Атаку звуку поділяють на три етапи: м'яку, тверду та придихальну. М'яка атака має на увазі зближення зв'язок до стану фонації одночасно з початком видиху. При твердій атаці голосова щільність цілісно стуляється до початку видиху.

Придихальна атака – це змикання голосових зв'язок після початку видиху, внаслідок чого перед звуком утворюється короткий придих у формі короткого приголосного «х».

Співоча практика затвердила як основну форму звукоутворення м'яку атаку звуку, яка зберігає чистоту тембру та створює умови для еластичної роботи зв'язок [3].

В організації правильного та красивого співу велика роль належить такому вокальному вмінню, як артикуляція. Артикуляція голосних – це робота органів мови – губ, язика, м'якого піднебіння та голосових зв'язок. Артикуляція тісно пов'язана із диханням, звукоутворенням та інтонуванням. Лише за умов гарної артикуляції під час співу текст доходить до слухача, тому необхідно проводити спеціальну роботу з її активізації, оскільки на якість виконання впливає вміння відкривати рот в процесі співу, правильне положення губ, звільнення від затискання, від напруги нижньої щелепи, вільне положення язика у роті.

Формуванню співацького звуку сприяє також манера вимови слів – дикція. В процесі співу важливими є такі особливості вимови, як співучість голосних, уміння їх округляти, прагнення до чистоти звучання ненаголошених голосних. Одним з найкращих засобів вироблення вокальної дикції є сольфеджіо, артикуляційно-текстові вправи з використанням скоромовок або читання віршів. Такі вправи допомагають виправити мовні недоліки та опанувати різні темпи дикції.

Одним із специфічних вокальних умінь майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва є емоційна виразність, завдяки якій виконання вокального твору набуває особливого художнього сенсу та особистісної спрямованості. Артистичне виконання здатне здійснювати сильний емоційний вплив на слухачів й багато разово посилювати сприйняття музичного твору, викликаючи певні переживання, почуття та образи.

Одним з найважливіших завдань професійної підготовки майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва є формування вокально-слухового контролю. Дане вміння дозволяє контролювати спів на рівні відчуттів, що відповідають вимогам академічної школи сольного співу: чути та коригувати вокальні помилки; знаходити методи у вирішенні професійних завдань; активізувати самостійність у виконавській роботі над вокальними творами.

Вищезгадані вокальні вміння тісно взаємопов'язані один з одним і в процесі становлення вокальної культури фахівця утворюють єдине цілісне явище. Вокальна підготовка майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва здійснюється відповідно до програми навчальної дисципліни «Сольний спів», яка визначає основні вимоги до формування компетенцій з цієї дисципліни. Це оволодіння вміннями налаштувати голосовий апарат у співочому режимі, виразно виконувати вокальні твори під акомпанемент та а сарелла, проводити методичний й виконавський аналіз вокального твору тощо.

Формування в майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва вокальних умінь та про-

фесійних компетенцій неможливе без самостійної роботи в освітньому процесі, без створення психолого-педагогічних умов для її ефективної організації.

Самостійність являє собою узагальнену властивість особистості, яка виявляється в ініціативності, адекватній самооцінці та почутті особистої відповідальності. Самостійність як певна якість взаємодії особистості з навколишнім світом передбачає, передусім, осмислення та усвідомлення власної діяльності.

Самостійна робота майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва – це різноманітні види індивідуальної та колективної діяльності здобувачів освіти в процесі аудиторних та позааудиторних занять з виконання різних завдань під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

На думку Л. Василенко, викладач спільно зі студентами визначає цілі діяльності, вибудовує систему мотивації, забезпечує студентів навчально-методичними матеріалами; встановлює строки поточних та підсумкових контролів виконавчої роботи; проводить консультації; коригує та оцінює навчальні результати, а також сам процес навчання; сприяє самоконтролю та саморегулюванню [1, с. 120].

Самостійна робота майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва у вокальному класі пов'язана зі специфікою навчання вокалу як виду виконавської діяльності, опанування якої передбачає постійні вправи та тренування.

Певні вокально-виконавські дії та супроводжуюча інформація усвідомлюються й переосмислюються студентом на основі наявного у нього виконавського досвіду та індивідуального музично-художнього мислення. Відпрацювання вокальних прийомів здійснюється через багаторазове їх повторення з постійним коригуванням і така робота проводиться як у класі, так і в процесі самостійної роботи.

Самостійну роботу вокаліста ми розглядаємо як специфічну форму навчальної діяльності майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва, яка характеризується низкою психолого-педагогічних особливостей: по-перше, вона є продовженням доцільно організованої викладачем вокально-виконавської діяльності у навчальний час, яка виступає своєрідним алгоритмом або програмою подальшої роботи з підготовки вокально-виконавського репертуару; по-друге, самостійна робота з вокалу передбачає виконання студентами таких дій як усвідомлення цілей своєї діяльності, прийняття або постановка навчальної вокально-виконавської або вокально-методичної задачі, самоорганізація у розподілі навчальних дій у часі, коригування власної роботи на основі самоконтролю та самооцінки; по-третє, характер виконання самостійної роботи з вокалу та її результати обумовлюються особистісними особливостями майбутнього фахівця – саморегуляцією, яка передбачає високий рівень самосвідомості, адекватною самооцінкою, рефлексивним мисленням, самостійністю, організованістю, цілеспря-

мованістю особистості, сформованістю вольових якостей та предметною саморегуляцією.

Важливим показником сформованості предметної саморегуляції майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва виступає наявність проєктувальних умінь, пов'язаних з визначенням мети та кінцевих результатів запропонованих завдань, відбором змісту, способів, засобів вокальної діяльності, рефлексією та коригуванням як результатів, так і самого процесу вокально-виконавської діяльності.

Таким чином, самостійна робота майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва є цілеспрямованою, внутрішньо вмотивованою, структурованою діяльністю. Її виконання передбачає достатній рівень самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистісної відповідальності, креативності студентів, що дозволяє розглядати самостійну діяльність майбутніх фахівців як процес самовдосконалення та самопізнання.

Вчені розрізняють індивідуальну самостійну роботу (робота з нотною, навчальною, науковою та методичною літературою, підготовка до занять, заліків, іспитів, виконання вокально-виконавських проєктів, написання рефератів, розробка індивідуальних завдань тощо) та групову самостійну роботу (розробка колективних вокально-виконавських проєктів, творчих завдань, участь у флешмобах, волонтерських акціях тощо).

Індивідуальна самостійна робота майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва з вокалу є найбільш вживаною формою роботи у зв'язку з тим, що основнимвидом навчальних занять є індивідуальні заняття.

Голос кожної людини неповторний, він має тільки йому властивий «набір якостей», проте голос це лише вокальний інструмент, а у вокальній діяльності виконавець проявляє себе сам як творча особистість, тобто в процесі навчання вокалу розвивається не тільки людський голос, а й сама людина як музикант, набуваючи нових професійно значущих особистісних якостей.

Групову самостійну роботу також може бути використана у навчанні співу. У цьому контексті йдеться про вокальну роботу у малих групах, що обумовлено специфікою вокальної підготовки – індивідуальним характером вокального навчання. Взаємний слуховий та візуальний контроль, спільне музикування та обговорення вокальних проблем сприяють розвитку вокального слуху, методичному осмисленню вокального навчального матеріалу, покращенню сценічного самопочуття.

Підвищення ефективності формування вокальних умінь у процесі самостійної роботи студента багато в чому залежить від правильно підібраних вправ, що використовуються у процесі навчання, а також застосування системи різнорівневих завдань з вокалу [1].

У науково-методичній літературі вокальні вправи поділяються на три основні групи, що охоплюють прийоми педагогічного впливу на чуттєво-емоційну сферу співака: 1) вправи початкового (репродуктивного) рівня, які спираються на просте відтворення основних вокальних понять

навіть без особливого їх усвідомлення і аналізу. Цей вид – узагальнений і обов'язковий навчальний матеріал, який забезпечує необхідний обсяг спеціальних знань; 2) вправи репродуктивно-творчого рівня – власне фонетичні вправи – практичний навчальний матеріал, спрямований на формування співацької культури, який потребує від співака певного рівня усвідомлення навчальних завдань, спрямування практичних зусиль і вміння аналізувати власні дії [1, с. 125]; 3) вправи, спрямовані на фіксацію внутрішніх відчуттів співака. Цей рівень вправ вимагає активного розв'язку аналітичного мислення співака, осмислення навчальних дій на активізацію чуттєво-емоційної сфери у співі, вміння конкретизувати різні відчуття в процесі голосоведення, характеризує розвинене логічне мислення і самоконтроль виконавця [1, с. 124].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Формування вокальних умінь у майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва (звукоутворення, вокальне дихання, артикуляція, дикція, емоційна виразність, вокально-слуховий контроль), а також умінь застосовувати вокально-методичні знання у професійній практичній діяльності тісно пов'язане з організацією самостійної роботи студентів, яка зумовлена особистісними особливостями майбутнього фахівця як суб'єкта самостійної роботи і до яких ми відносимо саморегуляцію, адекватну самооцінку, рефлексивне мислення, організованість, цілеспрямованість, сформованість вольових якостей тощо. Застосування системи різнорівневих завдань з вокалу (репродуктивних, реконструктивних, творчих) у процесі самостійної роботи дозволить підвищити ефективність процесу формування вокальних умінь у майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василенко Л. М. Педагогічні підходи та принципи формування вокально-методичної майстерності вчителя музичного мистецтва. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 119–125.
2. Косяк Л. І. Методичні аспекти формування навичок вокально-слухового самоконтролю в майбутніх учителів музичного мистецтва у класі постановки голосу: *зб. наук. праць. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ»*, 2015. Вип. 45. С. 410–418.
3. Мережко Ю. В. Стимулювання творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі вокально-виконавської діяльності. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі: матеріали II Міжн. наук.-практ. конф.* Київ: Либідь, 2016. С. 619–625.
4. Овчаренко Н. Сучасний стан підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2016. Вип. 4. С. 93–99.
5. Професійна освіта. Словник. Електронний ресурс. Режим доступу: URL: https://professional_education.academic.org.
6. Шуляр О. Д. Методичні поради з питань організації самостійної роботи з сольного співу, вокальної майстерності та постановки голосу (на допомогу співакам-початківцям). Прикарпатський національний ун.-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2017. 56 с.

REFERENCES

1. Vasylenko, L. M. (2015). Pedagogichni pidkhody ta pryntsyipy formuvannya vokal'no-metodychnoy maysternosti vchytelya muzychnoho mystetstva. [Pedagogical approaches and principles of formation of vocal and methodical mastery of a music teacher]. Nizhun. [in Ukrainian]

2. Kosyak, L. I. (2015). Metodychni aspekty formuvannya navychok vokal'no-slukhovoho samokontrolyu v maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u klasi postanovy holosu. [Methodical aspects of the formation of vocal and auditory self-control skills in future music teachers in the class of voice production]. Krivui Rig. [in Ukrainian]

3. Merezhko, YU. V. (2016). Stymulyuvannya tvorchoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva u protsesi vokal'no-vykonavs'koyi diyal'nosti. [Stimulation of creative self-realization of the future music teacher in the process of vocal performance]. Kyiv. [in Ukrainian]

4. Ovcharenko, N. (2016). Suchasnyy stan pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokal'no-pedahohichnoyi diyal'nosti. [Current state of preparation of future teachers of musical art for vocal-pedagogical activity.]. Kyiv. [in Ukrainian]

5. Profesiynaosvita. Slovnyk. Elektronnyy resurs. [Professional education. Dictionary. Electronic resource]. URL: https://professional_education.academic.org.

6. Shulyar, O. D. (2017). Metodychni porady z pytan' orhanizatsiyi samostiyanoi roboty z sol'noho spivu, vokal'noyi maysternosti ta postanovy holosu (na dopomohu spivakam-pochatkivtsyam). [Methodical advice on organizing independent work on solo singing, vocal skills and voice production (to help beginner singers)]. Ivano-Frankiv'sk. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШАФАРЧУК Тетяна Георгіївна – старший викладач кафедри теорії музики та вокалу Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівців в галузі музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHAFARCHUK Tetyana Georgiivna – senior lecturer at the Department of Music Theory and Vocal Theory of the K. D. Ushinsky South Ukrainian National Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of specialists in the field of musical art.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2024 р.

УДК 130.2:7.038:37.035

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-307-312

ШРАМКО Оксана Іллівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6475-9663>
e-mail: Shramkooksana17@gmail.com

ФУНКЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЯК ОСНОВА ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОГО ВПЛИВУ МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядається проблема формування особистості засобами поліфункціонального впливу мистецтва на становлення, розвиток і збереження ідентичності як основи особистісної «Я-концепції».

В умовах кризових явищ сучасної постмодерної й метамодерної культури на перший план виходить проблема культурної ідентифікації, у вирішенні якої мистецтво здатне відігравати значну роль. Це пояснюється широкими можливостями поліфункціонального впливу мистецтва на формування особистості, у тому числі – на становлення її ідентичності.

Пошуки структурного інтегратора цього впливу як такого, що визначає сенс не лише мистецької освіти, а й загалом сенс самого мистецтва, визначили мету статті – аналіз сутності функцій мистецтва з позицій інтегративного підходу, який дозволяє виокремити функцію культурної ідентифікації в якості фундаментально-інтегруючої і представити її як основу поліфункціонального впливу мистецтва на формування особистості.

Виокремлення функцій культурної ідентифікації в якості структурного інтегратора здатне не лише об'єднати усю функціональну систему мистецтва, а й краще зрозуміти місце мистецтва в системі культури, його суб'єктність як здатність створювати культуровідповідний контекст буття людини, впливати на становлення її ідентичності, формуючи тим самим її як особистість з індивідуальною «Я-концепцією».

На прикладі окремих функцій – соціалізуючої, соціально-організаторської, ідеологічної, виховної та комунікативної доведено, що кожна з них наглядно демонструє тотальну корекцію своїх функціональних можливостей з точки зору причетності до становлення ідентичності особистості як основи її формування. Підтримуючи, відтворюючи і транслуючи ідентичність як особистісну, національну й культурну цінність, кожна із цих функцій розширює і збагачує світоглядно-універсальну місію мистецтва, а також підкреслює її унікальність як модератора особистісної та культурної ідентифікації.

Ключові слова: особистість, мистецтво, культурна ідентифікація, ідентичність, функції мистецтва, поліфункціональність мистецтва, функція культурної ідентифікації.

SHRAMKO Oksana Illivna – PhD, Associate Professor, Department of musicology, instrumental and choreographic training Kryvyi Rih State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6475-9663>
e-mail: Shramkooksana17@gmail.com